

DRIEPAS

Jaargang 11, nummer 3, november 1994

HISTORISCHE KRING DUIVEN, GROESSEN, LOO

COLOFON

De DRIEPAS is het verenigingsblad van de Historische Kring Duiven Groessen-Loo. Het verschijnt drie tot vier keer per jaar. Artikelen mogen alleen overgenomen worden na schriftelijke toestemming van de auteur en met bronvermelding.

Abonnementsprijs *f* 12,50, voor postabonnees *f* 17,50 per jaar, bij vooruitbetaling te voldoen op onderstaande bank- of girorekening. Voor leden van de Historische Kring gratis. Losse nummers *f* 5,00.

Het lidmaatschap van de Historische Kring bedraagt per jaar *f* 25,00, buiten de Gemeente Duiven *f* 30,00 (wegens postbezorging), over te maken op postgiro 49 23 697 of Rabobank rekeningnummer 31.54.07.484 t.n.v. de Historische Kring Duiven Groessen Loo te Duiven.

Indien het lidmaatschap of abonnement niet voor 1 december van het jaar is opgezegd, volgt automatisch verlenging voor het volgend jaar.

Secretariaat:

Postbus 212
6920 AE D U I V E N

Redactie DRIEPAS:

W.F.W.M. van Heugten, Duiven
Th.M.J. Jonker, Loo
M.M. Rebholz, Duiven

Redactieadres:

zie secretariaat Historische Kring

ISSN: 0921-5549

DRIEPAS

Bij de omslag:

Marieke van Nieumeghen, een meisje uit Loo?

DOKTERSWONING AAN DE ELTENSESTRAAT TE DUIVEN EN ZIJN BEWONERS, IN HET BIJZONDER DOKTER R.B. VISSER.

Uit de studie van J.W. van Petersen over zes eeuwen gezondheidszorg in de Liemers en Doesburg blijkt dat pas in de loop van de 19e eeuw zich de eerste geneesheer in de gemeente Duiven vestigde. Het was een zekere Van Reijssen die in 1843 te Groessen zijn praktijk begon. Hij werd in 1861 opgevolgd door dokter Daamen, die tot aan zijn dood in 1893 de functie van gemeente-geneesheer bekleedde. Daarna volgden enkele artsen die slechts kort bleven. In 1903 vestigde zich dokter De Jongh te Duiven, die in 1905 de officiële ambtswoning aan de Eltingerstraat, thans Eltensestraat nr.3, betrok. Over dit voor vele inwoners bekende doktershuis en zijn inwoners gaat dit artikel.

Op 9 december 1904 is er voor het eerst sprake van een te bouwen dokterswoning in de gemeente Duiven. Er wordt dan tijdens de B&W-vergadering besproken dat het wenselijk is dat de gemeente een woonhuis koopt of bouwt voor de gemeente-geneesheer. Overwegende dat misschien het huis met huisnummer D28 (later woont hier Willem van Laake) nog wel te koop is wordt besloten om makelaar van Elten uit Arnhem in te schakelen om dat huis te kopen voor de som van f 3500,-- tot f 4000,--. In de vergadering van donderdag 15 december vertelt men dat de makelaar heeft onderhandeld maar dat de gevraagde koopsomf veel te hoog is en de gestelde voorwaarden onacceptabel zijn. Na uitvoerige besprekingen wordt dan besloten te trachten om voor een billijke prijs een bouwterrein aan te kopen. Men denkt aan een gedeelte van het perceel sectie A nr. 929, eigendom van P. Hooyman, of een gedeelte van sectie A. nr.884, eigendom van G. Heling. Als onderhandelaar voor de gemeente wordt timmerman Johannes W. Boss gevraagd. Vrijdag 23 december brengt de heer Boss verslag uit: de heer Heling is niet genegen tot verkoop maar de heer Hooyman wel voor f 1000,-- per bunder. Men besluit echter te wachten tot de raadsvergadering van 31 december en daar wordt tijdens het besloten gedeelte van de vergadering beslist:

- 1). *Van gemeentewege over te gaan tot het bouwen eener flinke woning voor den gemeente-geneesheer.*
- 2). *Deze woning te stichten op een strook gemeentegrond gelegen aan de Eltingerstraat in de nabijheid tot de toegang van de boerderij van E. van Groen.*
- 3). *Burgemeester en wethouders voor de onderwerpelijke zaak een crediet*

toe te staan tot een maximum van f 8000,-.

- 4) *Ene geldlening te sluiten tot voormeld doeleinde.*
- 5) *De architecten; H.J.L. Ovink te Doetinchem, Verheyen te Pannerden, Welsing te Arnhem en G. Peters te Arnhem uit te nodigen plannen te zenden omtrent bedoelde woning en de in deze te maken kosten, B. & W. te machtigen te betalen uit gemeentekas.*

Tijdens de raadsvergadering van 16 januari 1905 wordt architect H. J. L. Ovink uit Doetinchem aangewezen en woensdag 5 april 1905 vindt de openbare aanbesteding plaats tot het bouwen van een dokterswoning inclusief de levering van alle benodigde materialen. Van de tien inschrijvingen komen J. Mulder en A. Polman met de laagste inschrijving, namelijk f 8185,-. De raad moet dus nog akkoord gaan met f 185,- meerkosten.

Handtekeningnactie voor een betere plaats

Tot zover blijkt alles vlot te verlopen. Maar dan ontvangt het gemeentebestuur op 10 april een brief van een grote groep inwoners uit 't Loo en Groessen, die het niet eens zijn met de plaats. Volgens de plannen zou het doktershuis moeten komen aan de Eltingerstraat (thans van Dorth tot Medlerstraat) ongeveer waar nu tandarts De Man woont. Voor de inwoners van Groessen en 't Loo dus erg ongunstig. Zij, aldus de brief: *"spreken eenparig hun wensch uit dat bedoelde woning moge geplaatst worden ten zuiden van de spoorweg Arnhem Zevenaar aan het voetpad gaande langs het stationskoffiehuis te Duiven en eindigende aan den grooten rijweg van Duiven naar 't Loo. Redenen waarom ondergetekenden den edelachtbaren Raad met vorigen eerbied verzoeken hun aller verlangen bij de eerst komende vergadering te willen in overweging nemen en gunstig daarop te beschikken"*. Een groot aantal handtekeningen vergezelt de brief (zie afb. 1.)

Verder komt er 13 april ook een brief van de aannemers Th. Lendering en F. Klappers (zij zijn beiden raadslid), waarin zij verzoeken de dokterswoning te mogen bouwen omdat zij een vermindering van f 650,- kunnen doorvoeren door de serre en het balkon van het doktershuis te laten vervallen. Zij hebben een en ander met architect Ovink besproken.

Maar burgemeester en wethouders willen niet ingaan op het verzoek van de inwoners van 't Loo en Groessen om de dokterswoning op de meer centraal gelegen plaats ten zuiden van de spoorbaan te bouwen en blijven bij de oorspronkelijke plaatsbepaling aan de Eltingerstraat meer in de richting Duiven. Ook willen zij niet ingaan op het verzoek van de heren Klappers en

Lendering omdat de burgemeester van de architect vernomen heeft: "dat hij het jammer zou vinden dat er in het gemaakte plan bezuinigingen werden gebracht en dat ook het schrijven van de heren Klappers en Lendering niet is overeenkomstig met wat zij met hem besproken hebben, want ene bezuiniging van f 600,-- kan onmogelijk". Zij besluiten dan ook in de B&W-vergadering van 18 april 1905 het volgende aan de raad voor te stellen:

- 1). *Te blijven bij het oorspronkelijke plan van het te bouwen doktershuis en het verleende crediet van f 8000;-- met f 185,-- te verhogen.*
- 2). *Een crediet te verlenen berekend tegen f 60,-- per maand tot het bekostigen van een aan te stellen dagelijkse opzichter.*
- 3). *Het adres van enige inwoners van Groessen en Loo voor kennisgeving aan te nemen.*

Maar dan volgt een dag later de raadsvergadering van 19 april en daarin wordt de voorgestelde plaatsbepaling verworpen met 5 stemmen tegen en 2 voor. Hierna wordt de door de bewoners van Loo en Groessen gewenste locatie aan de Eltingerstraat aangenomen. Dit bleek namelijk zowel voor de inwoners van Loo, als voor die van Groessen en Duiven precies het middelpunt van de gemeente te zijn. De handtekeningenactie had dus succes gehad.

Bouw van het huis en aanleg van de tuin

De eerste steen wordt gelegd op 15 juni 1905 door de burgemeester en zijn wethouders. Ter herinnering aan de eerste steenlegging werd later een glazen plaat, waarvan de kosten f 22,70 bedroegen, aangebracht in de vestibule van het doktershuis. (afb. 3.) Er wordt zeer snel gebouwd want 24 november van datzelfde jaar betrok Jan de Jongh (geb. 1871 te Harenkarspel) als eerste arts de ambtswoning. Hij moet als huur 4% van de stichtingskosten van het gebouw betalen (f 330,-- per jaar). Op voorstel van de burgemeester krijgt het doktershuis de naam "Villa Nova".

In februari 1906 wordt er een crediet van f 400,-- goedgekeurd voor de aanleg van de tuin en het plaatsen van de omheining. Het terrein moet eerst afgegraven worden en daarna opgehoogd met 300 m³ zand. Bomen van W. Peters moeten voor de tuinaanleg verwijderd worden vóór 1-1-1907. De sloot moet uitgegraven en verbreed worden en een stukje sloot moet worden gedempt met een wagon steenkolen. Timmerman J.L. Berendsen uit Loo mag het houten hekwerk leveren voor f 128,--. Tuinman Bomenaar te Didam zorgt voor de levering van bomen en struiken. In 1913 wordt erbij de dokterswoning een schuurtje gebouwd door timmerman J.W. Boss.

VOORGEVEL

NO ZIJGEVEL

afb.2. Ontwerp dokterswoning te Duiven uit 1905 van architect H.J.L. Ovink uit Doetinchem. (uit het Ovinkarchief no. 414 ondergebracht in het Staring-instituut te Doetinchem).

afb.3. De glazen plaat ter herinnering aan de eerste steenlegging bevindt zich nog steeds in de gang van het huis.

De eerste bewoners

In maart 1916 vertrekt dokter Jan de Jongh naar Venray, waar hij tot tweede geneesheer aan het krankzinnigengesticht St. Anna wordt benoemd. Het doktershuis krijgt een nieuwe bewoner: de arts Wilhelmus Franciscus Anderegg (geboren te Vierlingsbeek 1879), die maar een jaar in Duiven blijft.

Van 1917 tot 1920 is in functie Hendrikus Johannes van der Wijst (geboren te Zwolle 1880), eerder arts te Wehl en te Zeeland (N.Br.) en geneesheer-directeur van het sanatorium St. Jozef Heilbron te Heerlen. Deze als ongedurig bekend staande dokter richt 20 januari 1920 een brief aan de raad van Duiven, waarin hij verzoekt om salarisverhoging omdat: *"zijn salaris als gemeentegeneesheer groot f 800,-- per jaar, verminderd met 4% pensioen, ten zeerste onvoldoende is in de huidige, zeer veranderde omstandigheden sedert 1903, toen dit salaris is vastgesteld, sinds welken tijd het leven meer dan 100% duurder is geworden en waarom dan ook de salarissen voor gemeente-artsen in plaatsen, ongeveer met Duiven overeenkomend, thans zijn vastgesteld op minstens f 1200,-- tot f 2000,-per jaar."* Het verzoek zal wel niet gehonoreerd zijn want 28 oktober van datzelfde jaar vertrekt deze huisarts naar Loon op Zand.

Dokter Visser

In november 1920 komt Rokus Barendregt Visser (geboren in Heerjansdam 18-1-1891) naar Duiven. Kort tevoren was hij afgestudeerd in Amsterdam en voordat hij de algemene praktijk inging, heeft hij zich nog een half jaar gespecialiseerd op de afdeling gynaecologie van het Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam. Daar heeft hij Grietje de Graaf (geboren te Leek, 20-1-1895), zijn latere vrouw, leren kennen. Zij was hoofd van de kraamafdeling. Rokus Visser en Grietje de Graaf zijn 20-1-1920, kort voordat de jonge arts in Duiven begon, in het huwelijk getreden.

Dokter Visser kwam bij toeval in Duiven terecht doordat hij in Didam dokter J. van Dijk tijdelijk verving. De toenmalige Duivense wethouder Gerrit Bouwman kwam op bezoek en vertelde dat er in Duiven geen arts meer was. Nu was er wel het volgende probleem. De Duivense bevolking was nagenoeg geheel katholiek en de heer Visser was dit niet. Om dit te bespreken is dokter Visser op zijn motorfiets naar burgemeester Z.T.J.F. Baron van Dorth tot Medler gereden en heeft afgesproken te solliciteren, wanneer de plaatselijke geestelijkheid geen bezwaar zou hebben. Tijdens een gesprek op het gemeentehuis zijn de drie pastoors accoord gegaan met de benoeming van een niet-katholieke arts. Begin oktober 1920 heeft dokter Visser zijn sollicitatiebrief verstuurd.

Op 15 november 1920 is dokter Visser als gemeente-geneesheer begonnen in Duiven voor het salaris van f 1200,-- per jaar benevens het genot van een vrije woning. Hij en zijn vrouw namen hun intrek in de dokterswoning, die toen nog "Villa Nova" is genaamd. In het gezin Visser werden drie kinderen geboren: Anna Rose (geb. 22-10-1923), Rokus Barendregt (geb. 9-1-1925) en Roelof Jan (geb. 31-3-1929). In 1929 gaf dokter Visser een andere naam aan het huis namelijk "De Keizershut", omdat er vroeger op dit perceel een hut heeft gestaan, die van een zekere heer Keizer was. De naam was geschilderd op het houten tuinhek aan de voorzijde van het huis en ook op de gevel.

Er hing een bel (ook wel luidklokje genoemd) aan de noordoostelijke zijgevel van het huis. De notabelen van het dorp hadden zo'n luidklokje, om in geval van nood alarm te kunnen slaan, zodat de naaste burens hulp konden bieden. Er was nog geen politie en de veldwachter was vaak niet in de buurt zodat hulp te laat kwam. De bel was van binnen uit te bedienen maar dokter Visser heeft al snel deze bediening buiten werking gesteld omdat zijn vrienden, in een lollige bui, te vaak aan de bel trokken. (bel te zien op afb. 4.)

De plattelandspraktijk van dokter Visser

Dokter Visser had de zorg over 3100 patiënten in de gemeente Duiven en was tevens van 1923 tot 1935 gemeentearts van Pannerden, dat toen 1053 inwoners telde. Het was een druk leven in de Duivense praktijk en de arts had dag en nacht dienst. In totaal heeft hij 4500 bevallingen gedaan en is hij in al die jaren maar een keer zes weken op vakantie geweest. In die periode voerde zijn vrouw met een waarnemer de praktijk. Mevrouw Visser hielp altijd al mee met de zuigelingen- en kleuterbureau's.

Als huisarts van de streek assisteerde hij in die tijd ook bij operaties in het ziekenhuis te Zevenaar. Dokter J.G.A. Honig was daar directeur en tevens huisarts in Zevenaar. De operaties werden verricht door de in Arnhem gevestigde chirurg Jan van Belt. De assistentie verleenden de huisartsen en zij ontvingen daarvoor geen honorarium.

afb.4. Foto uit 1932 van het doktershuis "De Keizershut". Op de voorgrond Rokus en Anna Rose Visser. (Foto beschikbaar gesteld door Roelof Visser)

De dagindeling van dokter Visser zag er als volgt uit.

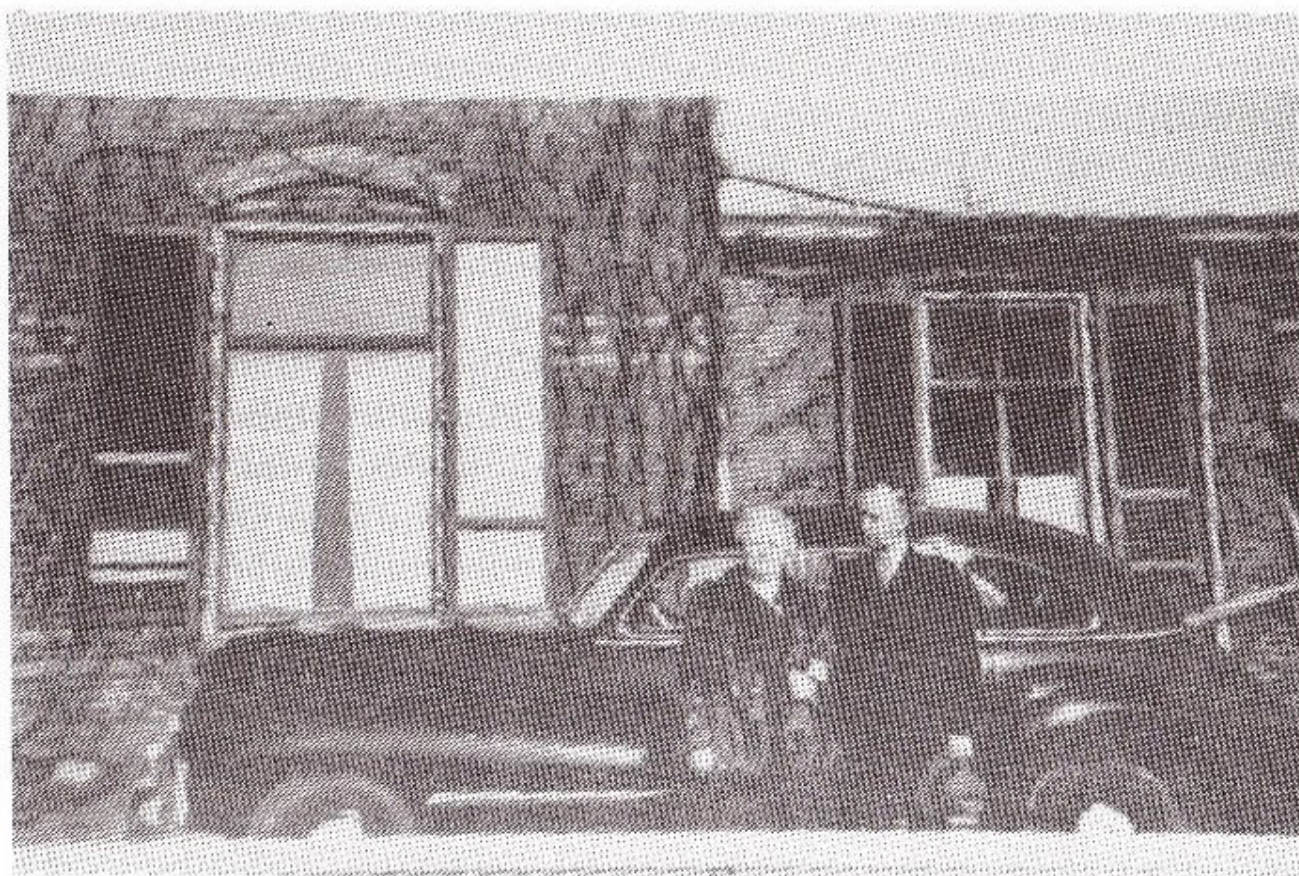
Van half 9 tot 10 uur hield hij spreekuur waarop ongeveer 12 tot 15 patiënten kwamen. Daarna dronk hij koffie met twee boterhammen, waarvan altijd een witte boterham met spek en stroop. Om half 11 was er overleg met zuster Leonie, de wijkzuster. Tijdens een kopje koffie bespraken ze de patiënten waar zij heen moest. Tegen kwart voor 11 naar het ziekenhuis Zevenaar om daar zijn patiënten op te zoeken en overleg te plegen met de specialist en zonodig te assisteren bij operaties. Voor de lunch nog patiënten in Duiven opzoeken en na de lunch patiënten in 't Loo en Groessen, eventueel ook in Pannerden. Drie keer per week hield hij spreekuur in Pannerden. Om die plaats te bereiken moest hij bij het Berghoofdse Veer, waar de familie Bouwan het veer bediende, de oude Rijn oversteken. Was het hoogwater - de Oude Rijn stond tot in de jaren vijftig in open verbinding met de Rijn - dan liet dokter Visser zijn auto op de Lueffense dijk staan en werd met een roeiboot overgezet. Aangekomen op het Gelders Eiland stond een rijtuig met paard van de familie Bouwman ter beschikking.

Iedere woensdagmiddag was er zuigelingenbureau ten huize van dokter Visser. Zijn vrouw en zuster Leonie assisteerden. Na het warme eten 's avonds kwamen de mensen de medicijnen ophalen en hield hij ook nog een klein spreekuur. Daarbij kon zich op elk moment een bevalling aankondigen zodat van een goed gevulde dag en ook vaak nacht sprake was.

Dokter Visser is in Duiven begonnen met een fiets, daarna stoomfiets (motorfiets) en later had hij als een van de eersten in Duiven een auto, een T-fordje en daarna een groene Chevrolet met het nummer M8224.(afb.5) De ingang van de garage lag aan de zuidwestzijde van het huis, die je via het grote hek aan de voorzijde van het huis kon bereiken.

In 1926 was er in de gemeente Duiven al een onderafdeling van de centrale Ziekenfondskas van de R.K. Arbeidersbeweging Nederland werkzaam. Dokter Visser had ervoor gezorgd dat Dorus Smits uit 't Loo, toen hij last kreeg van zijn longen en het werk als stoker in de steenfabriek "de Loowaard" niet meer kon uitvoeren, ziekenfondsbode werd voor Duiven (afb. 6). Iedere week ging hij op de fiets met pet op en duffelse jas aan de premies ophalen bij de verzekerden thuis. Ook verrichtte hij jarenlang klusjes om en in het doktershuis en verzorgde hij de tuin. Zijn zoon Jan Smits nam het werk als ziekenfondsbode in 1944 over en zou dit bijna 40 jaar doen.

In 1935 is er een aanbesteding geweest van een aanbouw achter het huis ten behoeve van het net opgerichte consultatiebureau voor zuigelingen, dat een der meest succesvolle uit de wijde omgeving zou worden. Dokter Visser had

Boven:

afb.5. Dokter R.B. Visser samen met zijn vrouw in 1946 vlak naar de oorlog. De luiken aan het huis waren duidelijk beschadigd. (Foto R.J. Visser)

Links:

afb.6. Ziekenfondsboode Dorus Smits uit 't Loo, gemaakt voor zijn huis aan de Husselarijstraat in ca. 1930. (Foto beschikbaar gesteld door H. Smits uit Loo).

zich hiervoor enorm ingezet, evenals voor talrijke andere zaken zoals de komst van het zwembad "De Waay" in 't Loo. Hij was daarvan de grote promotor en ook zat hij in het comité van organisatoren van "de openluchtspelen", die in zijn weide aan de overzijde van de Eltingerstraat (thans de plaats waar de IJsselborgh staat) werden opgevoerd. Samen met Dr. Jan Wolters heeft hij daar veel tijd ingestoken. Ook op sociaal en cultureel gebied heeft hij veel betekend voor de Duivense bevolking. Hij was bestuurslid van de fanfare en van de schutterij en hij zou in 1945 meedoen aan het koningschieten, ware het niet dat zijn zoon Rokus in dat jaar was overleden aan een embolie van de darm vlak na een operatie.

Ook heeft hij samen met de heer A.Th. Boss de leiding gehad van de evacuatie in november 1944. Hijzelf kwam met zijn gezin in Varsseveld bij het hoofd van de christelijke school de heer Boomkamp terecht, tegenover het huis van collega J.H. Hulshof. Ze deden al snel samen de praktijk, waarbij ze een rouleersysteem hadden voor het maken van visites, waardoor de patiënten om de maand hun eigen dokter hadden. De visites werden op de fiets afgelegd. Op 31 maart 1945 is het gezin Visser weer naar Duiven gegaan. Ze hadden vanuit Varsseveld glas en latjes meegenomen want er was geen ruit meer heel in de dokterswoning. Dokter Visser heeft in de oorlog veel verzetswerk gedaan en neergeschoten Engelse piloten medisch verzorgd. Toen dokter Visser zelf problemen kreeg met zijn hart, is hij in maart 1949 samen met zijn vrouw weer vertrokken naar Varsseveld. Hij moest het wat rustiger aan doen en wordt dan schoolarts van de gemeente Wisch. Lang heeft hij dit werk niet kunnen doen want in 1950 overleed hij en werd in Varsseveld begraven. Zijn vrouw is in 1978 overleden.

Latere bewoners

In 1949 kwam dokter Nicolaas Ploegmakers van Pannerden naar Duiven. Hij werd benoemd tot gemeentearts op een salaris van f 700,-- per jaar plus vrij wonen, onder voorwaarde dat bij vestiging van een tweede dokter de gemeentepraktijk gehalveerd wordt. Dokter Ploegmakers heeft in 1949 boven het praktijkgedeelte een verdieping laten bouwen voor zijn grote gezin met tien kinderen en het personeel. De praktijk telde toen ruim 4000 patiënten en dit was voor dokter Ploegmakers te veel. Hij maakte na zeven jaar in 1956 plaats voor dokter Wim Vonk, die hier tot 1 juli 1990 huisarts is geweest. Dokter Vonk kreeg er na een jaar een collega bij: dokter Arnold Terschure. Gedurende vier jaar deelde de familie Vonk het huis met hem en diens gezin.

De heren deden 's morgens om de beurt praktijk in dezelfde praktijkruimte. In 1961 liet dokter Terschure een pand bouwen aan de Veldstraat te Groessen en vertrok uit de dokterswoning. Na een aantal forse huurverhogingen, waar dokter Vonk het niet mee eens was, kan hij in 1961 het doktershuis van de gemeente kopen voor f 17.200,--.

In 1990 komt er voor het eerst geen arts in het doktershuis wonen maar een apotheker, de heer A. Vaassen. Wel houden er tot april 1994 nog twee artsen praktijk in het praktijkgedeelte van het huis; dan vertrekken zij naar het gezondheidscentrum "De Eltense Hof", iets verderop aan dezelfde straat.

Er is in de tijd die verlopen is sedert dokter J. de Jongh. in 1905 begon in het doktershuis, met zo'n 2000 patiënten, wel wat veranderd. Nu zijn er in de gemeente Duiven negen artsen werkzaam voor 23.000 patiënten.

M.P.J. Biermans van Dongen, Duiven.

Met dank aan Prof. W.J.Th. Peters, die mij heeft geholpen met het opsporen van de familie Visser, aan de heer G.F.J. Visser (zoon van dokter Visser) en zijn vrouw G. Visser-Groenendal, die mij zoveel informatie en foto's hebben gegeven, en aan de huidige bewoners, heer en mevrouw Vaassen, die ons zo gastvrij hebben ontvangen in het doktershuis. Ook een woord van dank aan de heer H.J.L. Ovink, architect en kleinzoon van de architect H.J.L. Ovink die in 1905 het doktershuis heeft ontworpen. Dankzij het goed bewaarde archief van het architectenbureau (thans in het Staring Instituut te Doetinchem) heb ik de beschikking gekregen over de originele bouwtekeningen.

Bronnen:

J.W. van Petersen "Van zoete wijn en bittere medicijn" (De Walburg Pers, Zutphen, 1989).

Gemeentearchief Duiven, diverse actes w.o. raadsverslagen, ingekomen stukken. (Dank aan de heer J.Th.M. Giesen)

Het Ovink-archief ondergebracht in het Staring-Instituut te Doetinchem.

HOE LOO AAN ZIJN EERSTE KERKORGEL KWAM.

Tijdens Open Monumentendag 1990 werden twee orgelbespelingen gehouden op het Maarschalkerweerd-orgel in de kerk van 't Loo. Uitvoerende was de toen 16-jarige Jeroen Boogaarts uit Duiven. Deze concerten vormden de aanleiding nader onderzoek in te stellen naar de orgelgeschiedenis van 't Loo [1,2]. Dit voerde terug tot de tijd omstreeks 1830 toen door de Groningse orgelbouwer N.A. Lohman een orgel geplaatst werd. Het was geen nieuw orgel maar afkomstig uit de Broerenkerk van Zutphen. Uit het contract van 12 april 1829 bleek wel dat er op dat moment een orgel in de Loose kerk stond, maar wanneer dat daar gekomen was en of het ook voorgangers had, was onbekend. Bestudering van de aantekeningen van Pastoor Reinirus Peters (tussen 1788 en 1818 in 't Loo) in het Liber memorialis van 't Loo heeft nu opheldering verschaft.

De aankoop in 1792

In zijn verslag over het jaar 1792 meldt deze in meerdere opzichten interessante en cultureel breed geïnteresseerde pastoor Reinirus Peters dat hij in de loop van 1791 gehoord had dat bij een zekere J. Heramann te Hoog-Millingen (tussen Rees en Wezel) een orgel te koop zou zijn. Het betrof een betrekkelijk klein huisorgel dat afkomstig was van de Dominicanenkerk te Wezel. In oktober 1791 liet de eigenaar aan pastoor Peters weten dat dit orgel inderdaad te koop was en 200 gulden zou moeten kosten. Samen met organist Jan Rutjens uit Duiven is pastoor Peters op 13 februari 1792 het orgel gaan bekijken en werd tot koop besloten.

Op 27 maart zijn een zekere R. Peeters en J. Mekking uit het 't Loo met paard en wagen naar Hoog-Millingen gereden om het orgel op te halen. Helaas was men, toen de duisternis inviel, niet verder gekomen dan Oud-Zevenaar. Omdat het transport maar moeizaam vorderde besloten de beide voerlieden de wagen met het orgel in Oud-Zevenaar te stallen, waarna zij op de losse paarden naar 't Loo doorreden. De volgende dag haalde Hendrik Hoppenreijns de vracht in Oud-Zevenaar op en werd het orgel in de Loose kerk geplaatst. Enkele dagen later, op eerste Paasdag, werd het orgel voor het eerst bespeeld.

In de maanden daarna heeft orgelbouwer Buyl nog enkele reparaties uitge-

voerd waarvoor hij 86 gulden en 9 stuivers in rekening bracht. Dit bedrag werd door de volgende personen bijeengebracht:

Joannes van Wagenborg, koopman te Amsterdam	36 gulden
Peter Heydendaal, brouwer te Duiven	15 gulden
Gradus Jansen, Westervoort	10 gulden
Joannes Kramer, Westervoort	10 gulden
Hendrik Wolters, Loo	10 gulden
Jan Wolters van de Helweg	2 gulden 4 stuivers
Hendrik Hoppenreijts, Loo	2 gulden 15 stuivers
Jan Hoppenreijts, Loo	18 stuivers
Hendrik Goerts, Loo	11 stuivers
Evert Wolters, Loo	1 gulden 11 stuivers
Gerrit Daniels, Westervoort	1 gulden
TOTAAL	89 gulden 19 stuivers

Het salaris van de organist

Een probleem dat al spoedig de kop opstak was de aanstelling van een organist en diens salaris. Aangezien men nooit een orgel had bezeten waren er ook geen fondsen beschikbaar voor dat salaris. Jan Rutjens uit Duiven heeft aanvankelijk voor niets gespeeld. Later kwam men overeen dat hij jaarlijks 30 gulden zou krijgen. Dit was een relatief laag bedrag als men dat vergelijkt met de 50 gulden die de organist van de Duivense kerk kreeg. Zoals in die tijd gebruikelijk besloot men een inzameling te houden bij de parochianen die toen niet alleen in Loo maar ook in Westervoort woonden. Op eerste Paasdag 1793 werd deze inzameling aangekondigd vanaf de preekstoel. Wegens de slechte economische toestand zou men alleen bij de gegoede parochianen aankloppen.

De opbrengst viel echter tegen. In totaal bracht de inzameling voor het jaar 1793/94 (men rekende steeds van Pasen tot Pasen) slechts 19 gulden en 12 stuivers op. Een bedrag van meer dan 10 gulden ontbrak dus. Daar Rutjens op het toegezegde salaris stond, belegde men enkele weken later ten huize van kerkmeester Peter Offerman een vergadering. Pastoor Peters wees de aanwezigen op het feit dat hij behalve de koopprijs - zijnde 200 gulden - ook al een bedrag van 30 gulden voor transport en andere kosten voor zijn rekening had genomen. Daarnaast bleek Rutjens het vanzelfsprekend te vinden dat hij op kerkelijke feestdagen recht had op maaltijden in de pastorie.

Men kwam tot een regeling waarbij men de parochianen in drie categorieën indeelde. De eerste groep waren de gegoede parochianen die 1 gulden en 12 stuivers per jaar zouden bijdragen. De tweede groep zou 10 stuivers en de dagloners 2 stuivers per jaar betalen.

Daarmee schijnt het salarisprobleem afdoende geregeld te zijn, want nadere berichten ontbreken. Jan Rutjens bleef tot Pasen 1800 in functie waarna hij door Derk Jansen werd opgevolgd. Deze was echter tussen 1814 en 1816 afwezig. Bij diens terugkeer in Loo besloot pastoor Peters bij zijn dood een bedrag van 1000 gulden na te laten waarvan uit de jaarlijkse rente een bedrag van 10 gulden betaald zou moeten worden aan de organist.

W.van Heugten, Duiven

Noten:

1. J. Boogaarts: Orgels in de St. Antonius-Abt-Kerk van Loo. (Brochure bij gelegenheid van het concert op Open Monumentendag 1990).
2. W. van Heugten: Aangenaam en welluidend van toon, in: DRIEPAS jaargang 7 (1990), p.56-62.
3. Kerkarchief Loo. Inv.nr. 11, p.43-49.

EERSTE LIEMERSE WIJNFABRIEK "CHATEAU PIGEONS".

Tijdens ons onderzoek naar het werken en wonen in de verdwenen buurtschap "De Droo" hoorden wij bij de familie ter Heerdt - Willemsen dat vader Willemsen naast het fruitbedrijf ook nog een tijdje een wijnfabriek heeft gehad. Dat was voor ons reden genoeg een voormalig werknemer van deze wijnfabriek, de heer Jan Wieleman op te zoeken.

Jan Wieleman werd geboren in Giesbeek in 1920. In 1926 verhuisden zijn ouders naar Duiven waar zijn vader het huis Welleveld (het 'boerenhuis' aan de spoorlijn) had laten bouwen. Vader kwam oorspronkelijk ook uit Duiven. Na diverse banen, o.a. bij de 'Trottoirtegelfabriek Holland' te Westervoort en bij de AKU in Arnhem kwam Jan Wieleman in 1943 bij Bertus Willemsen in Duiven werken. Deze was fruithandelaar en had ook een eigen fruitkwekerij op de Nieuweling, waar nu de voetbalvelden van DVV liggen. De boomgaard was zes hectaren groot, onderverdeeld in twee hectaren aanplant van appels en peren, twee hectaren appel- en perebomen met daartussen wijkers (wijkers zijn fruitbomen die voorlopig in een boomgaard worden gezet, voor de hoofdbeplanting een volledige opbrengst geeft) en twee hectaren appel-, pere- en kersebomen, ook met wijkers. De perebomen werden aan de buitenkant om de appelbomen heen gezet als windschut; perebomen zijn namelijk hoger. Bertus Willemsen woonde sinds 1940 op de voormalige brouwerij aan de Rijksweg, die allang niet meer als zodanig in gebruik was, maar alleen nog voor de opslag van de biervaten diende. Hij bewoonde met zijn gezin het woonhuis van de brouwerij en had achter het huis ook een ruimte om het fruit op te slaan. De appels werden daar in het donker bewaard en door middel van ventilatoren gekoeld. Het fruit was bestemd voor de handel.

Kort na de oorlog kreeg Bertus Willemsen het idee om van de grote voorraden appels en soms ook kersen wijn te gaan maken. De ongebruikte kelders onder zijn huis boden ruimte genoeg voor een wijnfabriek. Ondanks de adviezen van de directeur van de Bemmelse veiling om dat niet te doen (de wijnfabriek 'Fruiterno' in Elst liep ook niet goed) was Willemsen een eigenzinnig type die zijn wil doorzette. 'In Holland drinken ze geen wijn' had de directeur gezegd, waarop Bertus antwoordde: 'Dan zal ik ze het leren drinken'. Maar hoe kwam hij aan de machines? Deze waren in het na-oorlogse Nederland niet te koop

Links:

afb.1. Een fles appelwijn van het merk 'Chateau Pigeons', een nogal ambitieuze naam voor de Eerste Liemerse Wijnfabriek.

Rechts:

afb.2. Met dit apparaatje werden de kurken in de hals van de wijnflessen geperst. Op de voorgrond een klein fruitpersje voor handgebruik.

en daarom liet hij de firma Pas in Zeddam, naar voorbeeld van een Wageningse proefbedrijf, een moesmachine bouwen. Er moest ook een pers komen en daarvoor werd van de Canadezen op Deelen een kanonsloop gekocht, die hij liet uitdraaien zodat er een zuiger ingeplaatst kon worden. Eerst werden de appels tot moes vermalen en vervolgens werd de pulp uitgeperst. De pers werd aangedreven door een elektromotor. Het sap, wel zo'n 1200 liter, werd in wijde vaten opgevangen en met suiker vermengd. Dan ging het spul in grote rustvaten waar het tot gisting kwam.

Tijdens de beginperiode van dit proces moest men de gistingsventielen dag en nacht controleren. Voor de wijn werden vooral Nuy-appelen gebruikt (gekweekt door Joseph Nuy uit Herwen): zeer sappige appeltjes van het formaat sterappel en helemaal bleekgeel. Er werd ook wijn gemaakt van kersen of bessen; die kwamen toen niet meer uit eigen boomgaard, maar werden goedkoop op de veiling ingekocht. Het was vaak een mindere kwaliteit maar dat was geen bezwaar omdat er toch alleen maar sap van gemaakt werd. Een vast recept was er eigenlijk niet; er werd op goed geluk suiker aan het sap toegevoegd en dat was wel eens teveel. Zo bleek eens bij controle dat een partij kersenwijn wel 24% alcohol bevatte.

De fabriek had de fraaie naam 'Chateau Pigeons' (letterlijk vertaald 'Kasteel Duiven') gekregen. Toen het bedrijf officieel geopend werd moest natuurlijk eerst de pastoor de zaak inwijden. Pastoor van Schaik kwam met misdienaars en wijwaterkwast zijn werk doen. Kort daarna kwam de burgemeester Sloet tot Everlo in plechtig pak en vergezeld van zijn echtgenote de fabriek officieel openen. De werknemers, Antoon Bisseling en Jan Wieleman, moesten keurig in nieuwe overall bij de machines staan, want het hoge bezoek moest natuurlijk het bedrijf wel in werking zien. De burgemeester knipte het lint door maar helaas... op dat moment knapte een van de persdoeken waarin de pulp geperst werd. Mijnheer de burgemeester zat van top tot teen onder de sloerie.

De Duivense vruchtenwijn werd verkocht aan café's in de omgeving. De heer Willemsen zelf deed de promotie, tijdens een gezellig praatje met de kastelein onder het motto 'geef mij maar een borreltje' want zelf dronk hij het spul niet. Ook op streekbeurzen werd de wijn verkocht. Hij had daarvoor een eigen stand die ter plekke kon worden opgebouwd. Het zag er prima uit in die stand, met mooie vaatjes vol koperbeslag waarop de mensen konden zitten.

EERSTE LIEMERSE WIJNFABRIEK
„chateau pigeons”

— En fruitbedrijf

telefoon 396
GIRO 463340 E.N.V. G. H. Willemsen
bank: Boerenleensbank, Duiven

DUIVEN,
Hogstweg 177

Oct. 1950.

Ondergetekende G. H. Willemsen eigenaar
van groot fruitbedrijf en een wijnfabriek verklaart
dat hij Johannes Hendrikus Willeman sinds 1948
tot Octb. 1950 als eerste werkracht in dienst
heeft gehad, de laatste twee jaren ^(keren) als chauffeur

hij is iemand die niet slechts weet te rijden
en te behelpen als het nodig is dus een handig
werkman.

Verder een betrouwbare persoon is en op zijn
gedrag niets is aan te merken.

Duiven 29 Octb. 1950.

G. H. Willemsen

afb. 3. Het getuigschrift dat Jan Wieleman bij zijn vertrek van de wijnfabriek
in 1950 van G.H. (Bertus) Willemsen meekreeg.

Links:

afb.4. September '45: de appelplukkers van Bertus Willemsen. Boven in de boom Jan Wieleman en Bart Gieben, daaronder Gerrit Rutten. Alledrie met een 'kanis', een appelmand waar ongeveer 10 kg in kan.

Rechts:

afb.5. Een foto uit 1945: v.l.n.r. de neven Jan en Gerrit Wieleman, Henk Gieben en Antoon (Teun) Bisseling, in de boomgaard van Willemsen op de Nieuweling.

En natuurlijk moest men ook het kostelijke vocht proeven. Soms werd er iemand van Robbers & v.d. Hoogen uit Arnhem ingehuurd om de wijnpromotie te verzorgen. Ook nodigde Bertus vaak mensen uit om beneden in de kelder gezellig een glaasje te komen drinken. Men zat eenvoudig op veilingkistjes en de wijn werd via een stuk slang uit het grote vat van 2000 liter geheveld. Men keek niet op een liter want er was toch wijn genoeg. Helaas liepen de zaken toch niet zo voorspoedig als Bertus gedacht had en Jan Wieleman, die al enkele maanden geen salaris had ontvangen, zag de bui steeds dichterbij komen. In oktober 1950 nam hij ontslag. Hij kreeg niet zijn achterstallige salaris maar wel een fraai getuigschrift mee (afb.3).

Uiteindelijk is de Duivense wijnfabriek, ondanks de dure franse naam, na

enkele jaren ter ziele gegaan. De laatste partij kersenwijn is zelfs nooit meer in schone vaten overgepompt. In de kelders lagen nog wel 20 vaten appelwijn en 8 vaten kersenwijn van zo'n 1500 tot 2000 liter. Ze werden tenslotte verkocht aan een opkoper. Bertus Willemsen heeft nog een paar jaar zijn fruitbedrijf voortgezet, maar vertrok in 1957 naar Meppel waar hij een groothandel in fruit opkocht. In 1961 kwam hij terug naar Duiven om het café van Bernard Kolks aan de Droostraat over te nemen.

Van de wijnfabriek getuigen nog slechts een 45-jaar oude fles appelwijn (afb.1) en een apparaat om kurken op de fles te persen (afb.2).

Met dank aan Jan Wieleman die ons zoveel heeft verteld en ook enkele foto's heeft gegeven. Dank ook aan de heer en mevrouw Ter Heerdt die de laatste stille getuigen van de wijnfabriek hebben bewaard.

M.P.J. Biermans van Dongen, Duiven

M.M. Rebholz, Duiven

UIT EEN ADRESBOEK VAN 1895 (2)

Zoals in het vorige nummer van DRIEPAS beloofd in deze aflevering het restant uit een zgn. adresboek, zogenaamd, want er is geen adres in te vinden. Uit de lijsten valt niet veel af te leiden over het inwonertal van de afzonderlijke dorpen. Destijds moet Groessen meer inwoners hebben geteld dan Duiven. Dat was zelfs na de Tweede Wereldoorlog nog het geval. Maar zowel in Groessen als in Duiven zijn drie broodbakkers en drie schoenmakers werkzaam (in Loo een broodbakker en twee schoenmakers). In elk dorp zijn drie koffiehuis- en logementhouders, drie kruideniers, twee smeden, en een molenaar. Duiven telde vier timmerlieden, Groessen drie en Loo twee. Het valt op, dat velen verschillende bedrijvigheden uitoefenden. J.H. Hooijman in Duiven staat vermeld als broodbakker, koek- en banketbakker, handelaar in brandstoffen, in manufacturen en als kruidenier. Het lijken vreemde combinaties, maar misschien toch niet onlogische. Het zal wel zo zijn gegaan, dat bakker Hooijman, die toch dagelijks veel brandstof nodig had, er ook maar in is gaan handelen.

Hoe het ook zij, nu volgt de opgave van de middenstand uit Groessen en Loo.

GROESSEN

Broodbakkers	J. Bisseling, W. Holland, P. Nass.
Kleedermakers	B.A. Bloemberg, A. de Hair, G.J. Meeuwsen.
Koffiehuis- en Logementhouders	H. Holland, P.W. Nass, Wed. H.L. Staring.
Kooplieden in: Brandstoffen	B. Bisseling, H. van Bolderen, T. Hendriks.
Molenaar	J. Bisseling.
Schilder (Huis-)	L. Evers.
Schoenmakers	R. Aleven, J. Bloemberg, Th. Derksen.
Smeden	Th.B. Berendsen, J. Meijer.
Timmerlieden	J. Bartels, J. Hugén, Th.J. Lendering.
Winkeliers in Kruidenierswaren	H. Holland, P. Nass, Wed. H.L. Staring.

LOO

Broodbakker	J.H. Evers.
-------------	-------------

Fabrikant van: Steen	Th.E. van Sadelhoff.
Kleedermaker	A. Heijman.
Koffiehuis- en Logementhouders	A. Boerboom, J.H. Evers, Wed. C. Nass.
Koopman in: Brandstoffen	J.H. Evers.
Schoenmakers	J.H. Veels, J. ter Wiel.
Smeden	A. de Bont, J. Booltink.
Timmerlieden	B.J. Berendsen, J. Verfuurden.
Winkeliers in Kruidenierswaren	A. Boerboom, J.H. Evers, Wed. C. Nass.

Wederom geldt: als er fouten zijn in de voorletters of in de spelling van de familienamen - ik weet zeker, dat het niet Berendsen maar Berentsen (Loo) moet zijn - dan ligt het aan de samenstellers van het "adresboek".

Th.M.J. Jonker, Loo.

HET GOED LOOWAARD, RUIM HONDERD JAAR GELEDEN. (3)

Heden Woensdag den Zevenden November achttien honderd acht en tachtig, des voormiddags om tien uur, ten huize - ten verzoeke en in tegenwoordigheid van den Heer Johan Wilhelm Conrad Koch grondeigenaar wonende op de Loward gemeente Duiven.

Zo begint het tweede deel van de akte betreffende de verkoop van roerende goederen, ook wel genoemd erfhuis of boelhuis, van bovengenoemde heer Koch.

Op de tweede dag werden voornamelijk gereedschappen en huis houdelijke goederen verkocht. Maar ook brandhout, oud-ijzer, aardappels en oude ramen waren als kavel te koop. De bedragen die betaald moesten worden liepen uiteen van twintig cent voor een petroleum-pomp of een tonnetje tot en met een en veertig gulden voor een bed, peluw en kussens. Er werden 138 van de 194 kavels verkocht voor bedragen onder de twee gulden en maar 4 kavels

voor een bedrag van tien gulden of meer en alle vier voor meubels.

De meeste kopers kwamen uit Loo of direkte omgeving maar er waren ook belangstellenden uit Arnhem, Doornenburg, Elten, Oud-Zevenaar, Zevenaar en Westervoort.

De belangstelling van de kopers Persijn en Verhoeven uit Elten ging voornamelijk uit naar artikelen voor de kaasmakerij, maar Persijn werd ook eigenaar van een hangklok voor *f* 4,50.

Gerhardus Jansen uit Westervoort kocht oude ramen voor dertig cent, een pijpenrekje voor veertig cent en 'rommel' voor *f* 1,40, terwijl Hendrik Cornelissen moest zien hoe hij een spiegel van *f* 1,50 naar Doornenburg kreeg.

Uit Zevenaar kocht Jacob Roseboom voor *f* 1,90 oud ijzer en Gesinus Northeimer een koffiekkan voor negentig cent en tinnen borden met een tinnen schaal samen voor *f* 1,50.

De kopers uit Oud-Zevenaar waren Hendrikus Willemsen, Johannes Henricus Stam, Joseph Bus, Jan Hugén, Jan Polman, Piet Wijers en Bernardus Kruis. Willemsen kocht een ton voor *f* 1,70 en een bed, peluw en kussens voor maar liefst *f* 18,-- terwijl Hugén een ledikant bemachtigde voor *f* 2,50 en 80 cent moest neertellen voor een keulsche pot. Wijers waschtafel kostte *f* 1,70. Stam betaalde *f* 2,50 voor een aardappelmachine en Bus *f* 5,60 voor een kaaskuip, *f* 2,10 voor een kaasmes en een gulden voor een braadpan.

Polman werd eigenaar van een ladetafel voor *f* 3,60 een lantaarn voor *f* 0,50 een petroleum-pomp voor *f* 0,20 en Kruis van een partij hout voor *f* 1,80.

Op deze tweede dag waren er natuurlijk ook diverse kopers uit Duiven en Groessen aanwezig.

Uit Duiven waren dat Arie de Bont, Gerhardus Heling, Jan Hoen, Henricus Hollemans, Jacobus Hoppenreij's, Albertus van Huet, Theodorus Jurrius, Jan en Bernardus Peters, Bernardus Rikken en Frans Wilting.

De aankopen liepen uiteen van huishoudelijke artikelen tot gereedschappen en van kaaskuipen tot meubels. Enkele opvallende aankopen waren een schoolbank voor 70 cent gekocht door Heling alswel drie schilderijen voor 90 cent door Jan Hoen. Ook opvallend was het grote aantal van 21 kavels gekocht door Jacobus Hoppenreij's voor een bedrag van totaal zesenzeventig gulden.

Uit Groessen waren de volgende zes kopers; Gerrit van de Sandt, Reinier en Willem Schreven, Albertus Stokman, Leonard van Wijhe en Jan Wolters. Het hoogste bedrag voor een aankoop was 41 gulden voor een bed met peluw en

kussens geboden door Willem Schreven.

De meeste kopers, zevenendertig stuks, kwamen uit Loo. Van deze kopers waren er al twaalf die enkel hout of brandhout kochten, terwijl de rest voor het merendeel 1 á 2 artikelen kocht. De kopers uit Loo waren; Cornelis ten Balver, Arie ten Balvert, Antoon en Jan Berendsen, Antoon Boerboom, Maria van Bolderen als enige vrouw, Berend Booman, Hermanus Derksen, Theodorus van Dijk, Albertus Evers, Arnoldus en Hendrikus Geurts, Steven Grob, Jan van Groningen, Hendrik Hageman, Gerrit Hendriksen, Bernardus Jansen, Peter Joosten, Jan van Keulen, Gerhardus Knipping, Arnoldus Lukassen, Michiel Michels, Willem Peters, Bernardus Rikken, Theodorus Sadelhoff, Gerrit Smit, Albertus, Arnoldus en Gerhardus Smits, Hermanus Stevens, Jan Terwiel, Jan Willem Tiemesen, Hendrikus Valk, Jan Hendrik Veels, Theodorus en Gerrit Visser en Hendrikus Wichers.

Alle namen en bijbehorende plaatsen zijn volgens eigen opgave opgenomen in de akte en als zodanig overgenomen zonder te kunnen controleren, aangezien er verder geen adres bekend is.

De verkoop bestond uit 194 kavels waarvan er een klein aantal, waaronder drie kavels kippen, niet verkocht werden. Er waren in totaal 68 verschillende kopers die tezamen voor het bedrag van *f* 367,45 kochten.

Dan worden in de akte de namen vermeld van diegenen die niet direkt hebben betaald, waarbij nog vermeld wordt dat Willem en Reinier Schreven schipper zijn te Groessen en dat Maria van Bolderen te Loo weduwe is van Jan Berendsen.

G.H. van Hunen, Zevenaar.

Bronnen:

Rijksarchief Arnhem, Notariële Archieven No. 5330.

VERENIGINGSNIEUWS

De vergeten burgemeester

Op dinsdag 25 oktober 1994 overhandigde de Historische Kring in een korte bijeenkomst ten gemeentehuize aan burgemeester Lichtenberg een foto van een geschilderd portret van Jan Willem Koch. Deze was tussen 1814 en 1817 de eerste burgemeester van de gemeente Duiven. Zijn portret ontbrak echter nog steeds in de portretten galerij in het gemeentehuis.

Lange tijd was er onduidelijkheid over wie de eerste burgemeester van Duiven was. Men ging er steeds vanuit dat brouwer P. Nass deze functie als eerste tussen 1818 en 1863 bekleedde.

Enkele jaren geleden kwam er duidelijkheid in deze zaak. In 1987 vermeldde de heer R.A.J. Dix in zijn artikel in het boek *Zevenaar, stad in de Liemers* dat tussen 1783 en 1830 een zekere Johann Wilhelm Koch aan de Markt te Zevenaar woonde en burgemeester van Duiven was. In diezelfde tijd bezorgde archivaris Giesen de Historische Kring een fotokopie van een paspoort van J.W. Koch. Rond 1991 kwam de zaak in

een stroomversnelling. Mr. E.G. Planten uit Bloemendaal schreef o.a. voor de tijdschriften SCHAORPAOL en DRIEPAS een artikel over de familie Koch terwijl de heer Akkermans in Zevenaar de herinneringen aan Jan Willem Conrad Koch als boekje (een Koppermaandaggeschenk) uitgaf waarin ook de portretten van burgemeester J.W. Koch en diens vrouw werden afgedrukt. In juni 1991 waren deze portretten ook te zien op de tentoonstelling naar aanleiding van Liemers 175 jaar Nederlands in het Liemers Museum te Zevenaar. Bij die gelegenheid beloofde de Historische Kring aan burgemeester Lichtenberg een foto voor de portrettengalerij.

Deze belofte is nu ingelost. Secretaris Herman Degen heeft nader onderzoek verricht waardoor meer bekend is geworden en dat bij gelegenheid in DRIEPAS zal worden gepubliceerd.

Cursussen over geschiedenis en geschiedbeoefening.

Voor onze leden is ter inzage het gezamenlijk aanbod van cursussen van het Gelders Oudheidkundig Contact, de Stichting Stichtse Geschiedenis en de Culturele Raad van Overijssel in het seizoen 1994/1995. Het betreft de volgende onderwerpen:

- oud schrift
- genealogie
- lezen en begrijpen van middelnederlandse teksten
- beoefening van de lokale en regionale geschiedenis
- historische geografie
- oral history
- huizenonderzoek
- computer en historisch onderzoek
- tijdrekenkunde
- Tweede Wereldoorlog
- gemeentelijke monumentenzorg

Verschillende cursussen beginnen al in september, andere in januari 1995; de cursusplaatsen zijn echter niet altijd in onze onmiddellijke omgeving.

U kunt contact opnemen met onze secretaris.

Schenken en andere aanwinsten

De heer H. Nijland heeft inmiddels zijn gehele negatievencollectie overgedragen aan de Historische Kring. Het betreft voornamelijk foto's, die hij in een „ander bestaan”, dus in een andere hoedanigheid dan zijn huidige, heeft gemaakt. Dokter Biermans heeft ons een fotokopieerapparaat geschonken. De heer van Heugten vulde onze bibliotheek aan met enige boeken. Stukken, die betrekking hebben op de aankoop van weiland en de bouw van het huis Welleveld (niet de villa) ontvingen wij van de heer J. Wieleman, kranteknip-sels e.d. over het begin van het Unilever-laboratorium van de heer J. Spaan, terwijl ambassadeur mr. P.F.C. Koch ons gefotografeerde afbeeldingen van zijn voorouders heeft toegezonden.

Ook met kopieën zijn wij blij. Via mevr. Biermans verkregen wij kopieën van rekeningen van Th. Bouman, van de fam. Otten een kopie van 'n zgn. feest-

spiegel van 18 aug. 1903, en tenslotte van de heer Jansen kopieën van diverse pentekeningen van objecten in Duiven. Alle goede gevers hiervoor onze dank.

Gezinsbladen

Sinds kort beschikt de Kring over kopieën van de gezinsreconstructiebladen van (de gemeente) Duiven over de periode 1610-1810. Dit is belangrijk voor genealogisch onderzoek. Wil men deze raadplegen dan kunt u contact opnemen met dhr. H.F. Degen (tel. 61848) van de werkgroep genealogie .

Mededeling van het bestuur

Komend voorjaar zal voor enkele bestuursleden de zittingsperiode eindigen. In verband daarmee zoekt het bestuur van de Historische Kring gegadigden voor een bestuursfunctie. Volgens de Statuten worden de functies binnen het bestuur door de gekozen bestuursleden onderling verdeeld, maar het ziet er naar uit dat met name de functie van *secretaris* vacant zal komen.

Ook bestaan al geruime tijd vacatures voor de post van *materiaalbeheerder en vitrinebeheerder*. Hoewel dit geen bestuursfuncties zijn, worden deze taken in nauw overleg met het bestuur geregeld.

Wie interesse heeft of meer inlichtingen wil, kan contact opnemen met mevr. M. Rebholz (tel. 62436) of de heer Th. Jonker (tel. 62095).

Agenda

21 november 1994	Inloopavond; onderwerp kerkepaden.
8 december 1994	Bijeenkomst van de werkgroepen.
19 december 1994	Lezing door de heer J. Thoben ('s Heerenberg) over: Hannekemaaiers, Kerls en Tjöden.
16 januari 1995	Inloopavond.
20 februari 1995	Lezing door de heer Ten Katen over: de GSM van 1890 tot ca. 1990.
9 maart 1995	Bijeenkomst van de werkgroepen.
16 maart 1995	Jaarvergadering.
20 maart 1995	Inloopavond.

De bijeenkomsten vinden plaats in het lokaal van de Historische Kring in de Remigiusschool te Duiven, ingang Droopad aan de achterzijde van de school. Aanvang steeds om 20.00 uur.

INHOUDSOPGAVE

R. Biermans-van Dongen: Dokterswoning aan de Eltensestraat te Duiven en zijn bewoners, in het bijzonder dokter R.B. Visser	45
W.F.W.M. van Heugten: Hoe Loo aan zijn eerste kerkorgel kwam.	57
M.P.J. Biermans van Dongen en M.M. Rebholz: Eerste Liemerse wijnfabriek "Chateau Pigeons".	60
Th. Jonker: Uit een adresboek van 1895 (2)	66
G. van Hunen: Het goed Loowaard, ruim honderd jaar geleden. (3)	67
Verenigingsnieuws	70